



BRÅVALLA

*ristad
i svensk historia*

☆ ☆ Omkring år 750 utkämpades slaget vid Bråvalla. Den exakta platsen för striden är fortfarande ett tvistefråga bland historikerna. Det nuvarande flottiljområdet har emellertid fast anknyt-

Slaget vid Bråvalla stod mellan Ynglingaätten (understödd av den danske kungen Harald Hildetand) och Sveakonungen Ring. Kampen gällde Östergötlands vara eller icke vara som det sista småkungadömet. Nu vann Kung Ring och därmed införlivades Östergötland i Svea rike.

Bråvallaslaget har skildrats med kraft och dramatik i urkunder och sägner. Av särskilda skäl bör FLYGVAPEN-NYTT:s läsare få del av följande episod. — Under striden klyver sköldmön Veborg med ett raskt hugg käken på kämpan Soknarsote. Denne "tappade inte hakan" utan stoppade lugnt in skägget i munnen och kämpade vidare. — Detta var ett utslag av vad som allt sedan dess kallas Bråvallaandan...!

Flottiljen ligger i en gammal kulturbyggd med anor långt före nämnda slag. Mellan flottiljen och innerstaden ligger Sveriges största hällristningsområde och i södra fältgränsen finns norra Europas förnämsta hällristningar (Ekensberg). Allt från omkring år 1500 f Kr.

Sörby herrgård, numera officersmässa och på vars ägor flottiljen i huvudsak





F 13

F 13

F 13

ning till slaget. Den ena kontrahenten, Ynglingaätten, härskade nämligen vid den tiden över Ringstad Kungsgård — som ligger vid norra fältgränsen.



ligger, har kända anor från 1200-talet. Den förste kände ägaren, Folke Algotsson, skaffade sig en fru på ett för den tiden inte ovanligt sätt. Han rövade år 1288 helt sonika bort abedissan för Vreta kloster, Ingrid Svantepolksdotter. Hon var av folkungaätten och blev så småningom farmor till riksdrotsen Bo Jonsson Grip.

Självfallet tillåter inte utrymmet här att vi fördjupar oss i ytterligare historieskrivning, men det kan vara lämpligt att avsluta med en sägen om Sörby herrgård. — Folke Algotsson dog under mystiska omständigheter. Efter detta börjar sägnen om spökerierna på Sörby. Under sekler har där en stor och reslig gestalt varit synlig, gått genom låsta dörrar, bullrat och fört oljud. Man har hört mystiska ljud och knackningar och det är inte ovanligt att ytterdörren varslar med en smäll, strax innan någon om kvällen gör sin entré.

Man kan le och rycka på axlarna åt allt detta. Men hundar som varit på mässen har ibland reagerat oroligt och rest ragg. Och det finns kamrater i flygvapnet som kan sätta sin heder i pant på att de hört dessa saker. (Lite buller... t ex...)

Einar Tibell



☆☆ I Flygvapnets historia kommer 1960-talet i hög grad att karakteriseras av att det var det årtionde då det svenska luftförsvaret utrustades med J 35 "Draken" och Stril 60. ☆ Genom att F13 haft i uppdrag att taktiskt utprova de nya jaktflygplanen och därmed även samverka med stridsledningen, har förbandet under denna period stått i centrum för utvecklingen. ☆ En krävande men stimulerande uppgift. ☆☆☆



En junikväll 1946 vände Norrköpingsborna förvånat näsorna mot skyn och undrade vad det var för ett nytt ljud över sta'n. Ett konstigt vinande ljud — och se där högt över Rådhuset kom förklaringen: tre säregna flygplan kom svepande med hög fart... utan propellrar! "Reaflyget" hade kommit till landet med F13:s och flygvapnets nya stolthet, J 28 Vampire.

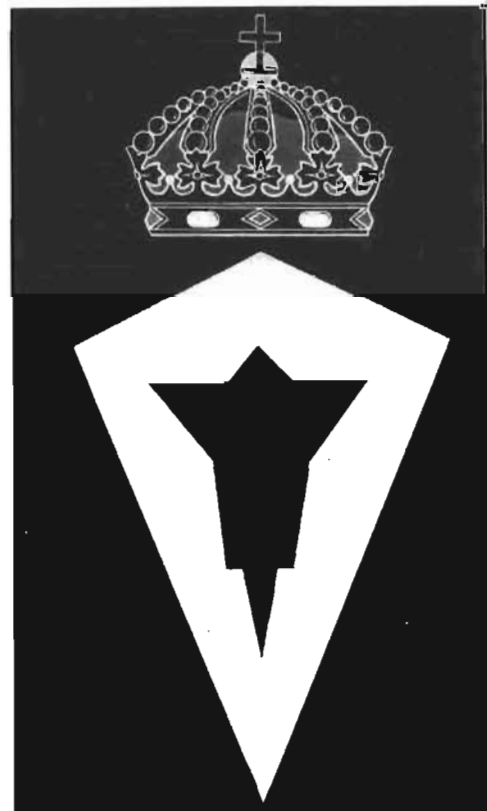
Det var flottiljchefen Lage Thunberg och löjtnanterna Oterdahl och Schnell som därmed inledde en ny epok i svensk flyghistoria. F13 blev en föregångsflottilj inom det svenska jaktflyget.

Aren gick och jetflygning blev vardagsmat. J 29 "Tunnan" kom pilvingad med svällande buk och tjänade troget i många år. Men långt vassare flygplan började snart växa fram borta på SAAB. Så äntligen — en efterlängtdag — den 8 mars 1960 landade den första 35-an på F13. Bråvalla blev DRAKEN:s stamort på jorden.

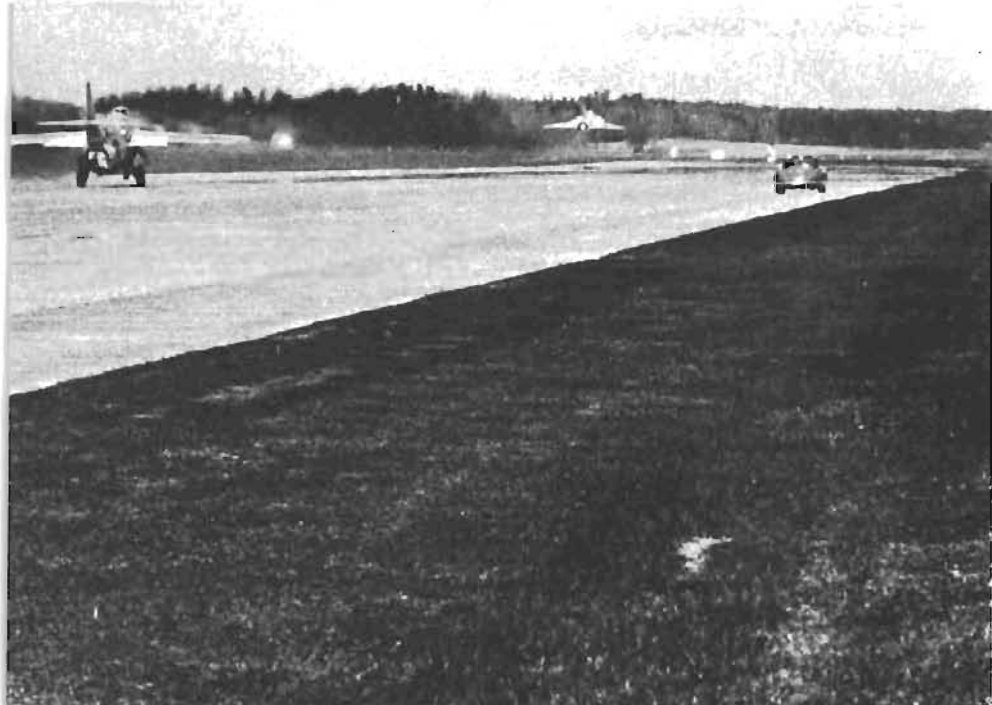
Att flyga in sig på Draken — ja det var något man sett fram emot. Inga DK-flygplan fanns till en början, så det var bara att flyga själv — eller kanske man mest "åkte med" under det första passet? Höjdvinsten vid första maxtopprollen — halvroll i överljudsfart — retardationen efter första överljudslöpan — molnflygning med hjälp av styrautomat — att spana med radar — att landa med bromsskärm — allt var nytt.

Snart instiftades **Drakorden** — för att erinra de utomstående om "deras allmänna efterblivenhet". Många glada spel har avhållits inom denna förnämliga orden. Dess namnkunnigaste medlem torde vara H K H Kronprinsen som efter övliga inträdesprov högtidligen dubbats till "Krondrake" (sedan han befunnits tillhöra ett Kungahus som Drakorden uti nåder behagat erkänna...)*

* **Drakorden** instiftades för piloter som ensam spakat 35:an. — För dem som enbart flugit "Draken" i baksits (i SK 35 "Caesar") har instiftats en annan (betydligt exklusivare) orden, betitlad **Drakvapnarorden!** Ca 50-talet journalister och sk vederlikar har under årens lopp dubbats till vapnare. För dessa trolldomsarrangemang svara pojker på F16.



Sedan den grundläggande omskolningen av såväl markpersonal som förare var avklarad, började så den taktiska utprovningen. Vid Försökscentralen (FC) underkastas ju nya flygplan en omsorgsfull utprovning. Den syftar främst till att kontrollera prestanda och funktionsduglighet i alla tänkbara avseenden, men



man får också fram en grov uppfattning om lämplig taktik. Dock finns många frågor obesvarade vid leverans till det första förbundet. För F13 blev den taktiska utprovningen en verksamhet som satte sin prägel på förbundet under större delen av 1960-talet. Under denna tid passerade J 35:ans alla jaktversioner A, B, D och F genom F13, innan de spreds ut över flygvapnet. En hård belastning på flottiljen men också en mycket stimulerande uppgift.

Vad var det då för problem som fanns att lösa innan vi kunde anses klara att verkligen utnyttja våra nya, förnämliga flygplan?

Ja, vi hade fått ett flygplan med överljudsprestanda — men hur skulle dess inneboende fartegenskaper bäst utnyttjas vid luftstrid under olika förhållanden? Vid anflygning mot anfällande bombflygplan på högsta höjd, mot lågflygande attackflygplan, mot hårt manövrerande jaktflyg — det var inte bara att dra på maxfart i alla lägen. Under många skiftande utprovningsspass har man provat sig fram till de ganska enkla regler för stridsfart som nu tillämpas.

Med de senaste versionerna kom allvädersuppträdandet. Inget helt nytt i flygvapnet, men 35-an var förstas ensitsig. Man blev både förare och radarobservatör på en gång. Taktik i mörker och moln, på olika höjder, mot manövrerande mål, mot dykande mål, mot störande mål... Ofta blev en framtagen taktik som verkat lovande inte alls så lyckad när en annan kombination av måldata och måluppträdande provades. Det var bara att tänka om.

Hur skulle man taktiskt bäst utnyttja de olika beväpningssystem som efterhand togs fram? Hur använder man siktesradar och IR-spanare på bästa sätt? Här har diskussionens vågor ofta gått höga när det gällde att utvärdera utprovningresultaten och utforma taktiska anvisningar. Vilka anfallsriktningar är taktiskt lämpliga i olika tänkbara stridssituationer? Hur får man de olika jaktrobottyperna att bäst komma till sin rätt? Innan något så när täckande svar kunde ges på sådana frågor krävdes analys av flygprovresultat, utredningar och simuleringar, skjutprov m m i en imponerande mängd.

I vilken taktiskt enhet borde 35-an lämpligen sättas in under olika förhål-

BRÅVALLA DRAKENS STAMORT



landen? Och vid förbandsuppträdande — hur skulle man gruppera för att dels kunna samverka, dels utnyttja beväpningssystemets möjligheter? Viktiga frågor vid taktisk utprovning.

Vilken är bästa taktik vid jaktattack mht flygprestanda, stabilitetsegenskaper, siktes- och vapenfunktioner m m? Vår viktiga andrahandsuppgift fick inte glömmas bort och många raket-

- strimmor har fräst iväg mot sina mål under den taktiska utprovningen.

Hur skulle J 35 och Stril 60 samspela på taktiskt bästa sätt? De båda växte fram parallellt och en stor del av utprovningen har därför varit gemensam.

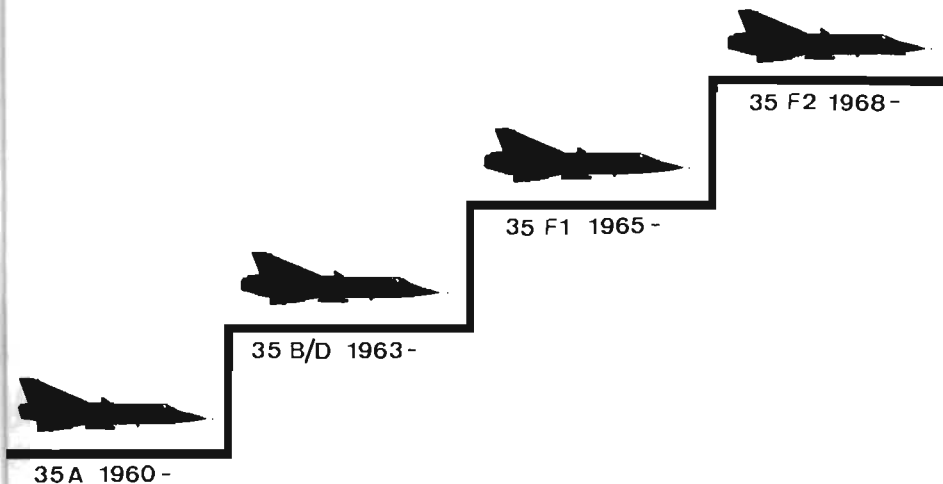
Vad blev resultaten av denna utprovningsverksamhet? Ja, låt oss rada upp några av de viktigare:

- ◆ Taktiska anvisningar — TAJ — har efterhand arbetats fram i allt modernare utgåvor och utgör en viktig grund för jaktförsvaret.
- ◆ Underlag för programmering av strilsystemets datorer härstammar till stor del från taktikutprovningen.
- ◆ Underlag för utbildningsanvisningar för såväl förare som stridsledare.
- ◆ Underlag för flygsäkerhetsbestämningar.
- ◆ Utformningen av den krigsmässiga klargöringstjänsten har till stor del vuxit fram under utprovningen.
- ◆ Förslag till modifieringar av materielen har avgetts och många förbättringar har kunnat införas. I viss utsträckning har de senare 35-versionerna kunnat påverkas redan före leverans till förband.



dard och utveckling torde grunda sig på rapporter från dessa besök.

Vilka erfarenheter har vunnits? — Det kan vara av intresse att söka summera några synpunkter nu när man fått ett visst perspektiv på det hela... och när flygplan 37 "Viggen" snart står inför motsvarande stadium.



Någon exakt statistik över denna utprovningsverksamhet föreligger inte, men under åren 1960—69 torde minst 7.000 flygpass helt eller delvis haft detta syfte. Ett tjugofemtal mer eller mindre digra rapporter har producerats. Många hundra raketer och åtskilliga jaktrobotar har skjutits (de senare i FF/FMV:s regi) och registrerfilm har utvärderats i avsevärda mängder.

Intresset för denna pionjärverksamhet har naturligt nog varit stort både inom och utom landet. Strömmen av utländska VIP-besök har varit särdeles tät vid F13 och en del av omvärldens bedömning av flygvapnets stan-

◆ Taktiken påverkas av en så stor mängd faktorer av olika slag att det gäller att göra en klok och omsorgsfull sovring, om man inte skall drunkna i mångfalden av problemställningar. Att inrikta taktikutprovningen mot de väsentliga problemen är lika viktig som själva utprovningen. Med modern simuleringsmetodik kan man få fram ett synnerligen brett teoretiskt underlag. Det gäller att sätta in flygproven där de verkligen blir matnyttiga.

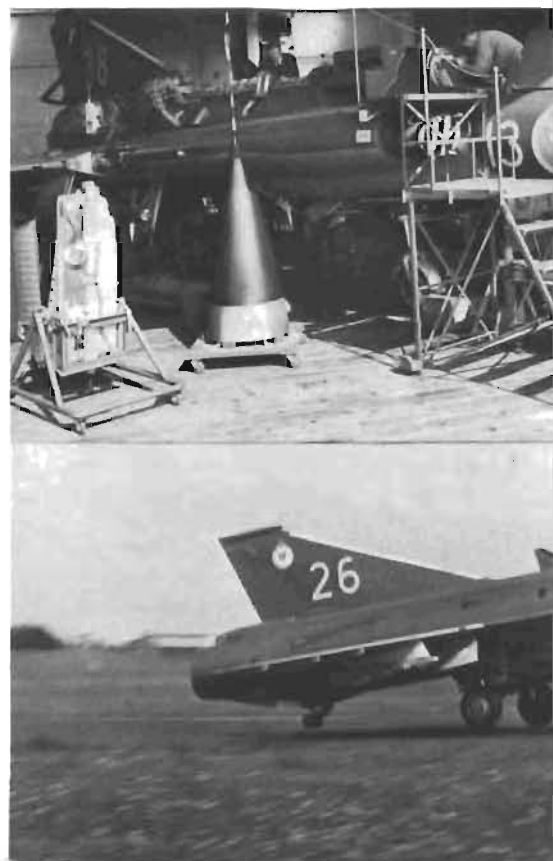
◆ En stor andel av flygpassen måste ägnas åt att belysa en viss preciserad del av ett taktiskt förlopp — bästa gruppering i patrullbana vid ett visst

väder, bästa åtgärder vid motsväng av målet, hur skall attack mot markmål utföras vid molnbas x meter? Det är dock av stor vikt att man vid bedömning av provresultaten tar erforderlig hänsyn till den helhetsbild där den aktuella stridssituationen ingår. — — — Att delta i tillämpningsövningar har således visat sig vara en viktig del av utprovningen. Många gånger har vi där upplevt hur de nya metoderna blivit avslipade på ett naturligt sätt.

◆ Taktiken kan göras nästan hur sofistikerad som helst med delvarianter i ens eget uppträdande vid delvarianter i insatsförhållanden, måldata, väder m.m. Lagom är dock alltid bäst och man klarar sig ofta förvånansvärt långt med ett antal kloka tumregler.

◆ En viktig fråga är i vilken grad man skall låsa taktiken med klara bestämmelser för uppträdandet i olika lägen. En viss stadga behövs givetvis bl.a. för att ge erforderlig enhetlighet, men anvisningarna måste ge en tillräcklig grad av taktisk frihet. Man får inte i sitt lovvärda nit försöka binda allt. Det hör till flygaryrkets tjusning att inte alla manövrer uppe i luften går att reglera ens med en aldrig så spetsig penna...

◆ En allmän erfarenhet som besannats även under J 35-utprovningen är att ett flygplan aldrig blir riktigt färdigt. Det går hela tiden att utveckla och förbättra. Det stora problemet är förstås att bedöma vilka modifieringar



som är lönsamma. Men här bör erfarenheter från taktisk provtagning väga tungt.

◆ Till sist något om problemet mänskliga — maskin. För varje ny version har den tekniska komplexiteten ökat avsevärt. En hel del har också automatiserats via datorledning, siktesberäkningar o.d. Man trodde kanske på sina håll att jaktföraren höll på att bli en robot som bara hade att trycka på vissa knappar i en viss ordning...

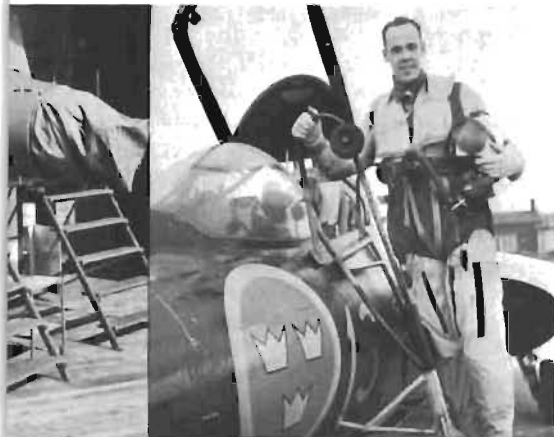
Bla under taktikutprovningen har det dock verkligen visat sig att stridsledarens och jaktförarens skicklighet fortfarande är av avgörande betydelse. Utan teknisk förståelse, snabb uppfattningsförmåga, omdöme och taktisk fantasi klarar man sig inte långt i en tillämpad stridsituation.

Den taktiska utprovningen av mera grundläggande typ är nu avslutad. Taktiken bör dock utvecklas och efterhand anpassas till nya inverkanse faktorer. Vi på F13, som haft förmånen att utföra en hel del av pionjärarbetet, tycker det är mycket glädjande när man på andra håll vill bidra till utvecklingen genom att analysera, ifrågasätta och prova. Vi eftersträvar att själva hjälpa till med denna utveckling.

Och inför nästa jaktflygplan är vi beredda...

Norberg

foto: rune rydh



★ ★ *Gotland är ett mycket populärt sommar-mål för turister. Men ön drar också till sig flygvapnets förband, som under många år bedrivit övningar av olika slag med bla Visby som flygbas. Vingmålsskjutningen över Östersjön har varit en viktig del av flygvapnets sommarutbildning och förlagts till Visby. ★ "Drakens" störande bullernivå har dock medfört att jaktförbanden inte längre baseras på Visbyfältet vid skjutningar. Men alljämt är fältet en viktig bas vid tillämpningsövningar och vid incidentberedskap.*

★ ★ ★

en utsatt sommarö

Gotlands luftförsvaret lyder under F13-sektorns administration och underenheterna på ön sorterar under F13:s detachement på Gotland, F13 G. Detta är en förhållandevis nyskapad institution. Vid 2:a VK:s början var luftbevakningens ledning med sin stab under VII Milo organiserad i Televerkets lokaler i Visby — men flyttades snart till poststationen. 1943 genomfördes nästa flyttning, denna gång till en väl försvarad beredskapskassematt i Tingstäde.

1949 övergick ansvaret för luftbevakningen till flygvapnet. Det skedde nu en genomgripande nyorganisation med krigets erfarenheter som underlag. Embryot till dagens F13 G bildades 1951. Redan året därpå startade verksamheten på allvar, främst med utbildning av luftförsvarslottor. Ön fick radarstationer, flygbastjänsten moderniserades och organisationen utvecklades. I tidigt skede leddes denna verksamhet från en hyrd lägenhet vid S:t Hansgatan i Visby. 1961 flyttade stabspersonalen ut till en ledningscentral, där man sedan stannade i åtta år. Gotland fungerade under denna tid som relativt självständig luftförsvassektor — i samarbete med främst F13-sektorn.



Bråvalla-grabbar vakar över

◆ ◆ Lokalerna var dock inte helt lämpade efter moderna miljökrav. En ny flyttning gjordes 1969. F13 G:s expeditioner ligger nu inrymda i Visby flygplats gamla terminalbyggnad, en gång (trots krigets stolta traditioner) detroniserad till korsettfabrik, men nu moderniserad av Luftfartsverket till en av flygvapnets trivsammaste expeditionbyggnader.

Personalstyrkan vid F13 G är liten, egentligen mindre än vad arbetsuppgifterna kräver, men det är inte lätt att hitta personal på fastlandet med de rätta kvalifikationerna och som vill flytta till Gotland. Kanske är man rädd för isoleringen, de kalla och hårda vintervindarna eller arbetsmängden. Men då glömmar man kanske också den avstressande miljön och Gotlands underbara sommar, som är mer än tillräcklig kompensation. Välkomna!

◆ ◆ Utvecklingen står inte still härute. Genom ständigt incidentberedskap gör vi en viktig insats i neutralitetsvakten. Den ena övningen avlöser den andra och öns luftförsvaret tillförs efterhand allt modernare komponenter. På den här ön har man alltid hållit god vakt och det fortsätter vi med här vid F13 G.

Writler

BUNGE

vår
största
lottaskola

BUNGE

ger
sommar'n
studs



☆☆ En av flygvapnets centrala skolor för frivilligutbildning av flyglottor ligger i Bunge invid Fårösund på norra Gotland. Varje år utbildas där i runt tal 500 lottor, vilket ger Bungeskolan rangen som Sveriges största lottaskola. ☆☆☆

utbildningsomgång kommer efter mid-sommar och i början av augusti slutar den tredje. Normalt följer därefter en 2—3 veckors fack- resp instruktörsutbildning av blivande lärare inom luftbevakningen.

fester och annat betyder mycket i detta sammanhang. Skolans elevnämnd (i samråd med biträdande skolchefen ur SLK) och hennes funktionärer har därvid stor frihet att själva bestämma vad man önskar i fritidsprogrammet.

Lottorna har ett flertal olika tjänstegrenar att välja bland. Den numerärt största utbildningen omfattar tjänst på luftbevakningsstation (ls) och i luftförsvarsgruppcentral (lgc) — men även förplägnad, sjukvård och stabstjänst står på utbildningsprogrammet, liksom instruktörs- och adjutantutbildning m m. Inom varje tjänstegren ges grundkurser, underbefäls- och underofficerskurser, oftast pågående samtidigt. Den avslutande tillämpningsövningen ger då goda möjligheter att samöva de olika utbildningsstadierna med varandra.

Principen för lottautbildningen är att ge en vecka allmän försvarsutbildning och en vecka befattningsutbildning, avslutad med en sista vecka tillämpad övning. För att ge variation åt programmet blandas dock detta huvudschema ganska kraftigt. För de högsta utbildningskurserna är huvudprogrammet något annorlunda.

Eftersom Bungeskolan är en internatskola, är det nödvändigt att ordna även för lottornas fritid i möjligaste mån. Utflykter till Gotlands sevärda platser, shoppingturer, bad, små grill-

De flesta eleverna är vana vid skolmiljö, men den kollektiva samlevnaden i gemensamma förlägningslokaler är de första dagarna ofta något främmande. Mycket snart kommer man dock in i kamratsamvaron och trivs bra. Lottorna.

foto denna sida: rune rydh



Verksamheten vid Bunge började i liten skala åren före 1963. Men mycket snabbt blev skolan populär och problemet har från 1963 närmast varit att kunna ta emot och förlägga alla de unga damer som vill använda tre lediga sommarveckor till lottautbildning inom försvaret.

Regelmässigt startar lottakurserna i början av juni, så att första skolomgången är klar till midsommar. Nästa



LEK & ALLVAR



kommer från hela landet till en helt ny och ovan landskapsmiljö. Därför blir Bungeveckorna gärna något av ett litet äventyr med nya och spännande upplevelser. Nya vänskapsband knyts och den hemlängtan som kanske kändes första veckan, har avresedagen bytts mot tårar (nästan förtvivlan) över att man måste skiljas igen. Den som prövat att gå en kurs på Bunge-skolan kommer gärna igen till högre utbildning, dels för att man trivs med skolan och dels för att få återse gamla vänner och lära känna nya. ■

Writler



☆☆ Det råde tät dimma den 31 mars 1966. Med knapp nöd undgick den ryska trålaren "Hogland" att kollidera med Gotland. Men då trålaren därefter stävade bort på ostlig kurs rände hon upp på ett något mindre grund — och det så ordentligt att bärgning blev omöjlig. Grundstötningen skedde på sandstensklippan Rute Mis-lauper, som vid högvatten ligger i vattenytan och väl inom det avlysta området kring Skenholmen-målet (D 123). ☆☆☆

Sedan allt värdefullt tagits bort och hämtats av ägaren, inköpte flygvapnet vraket av en bärgningsfirma för 800 kr. Trålaren har sedan dess utnyttjats som mål för raketskjutning vid större övningar. Den ligger tillräckligt långt från land för att ge stor frihet i valet av anfallsriktning och anfallsmetod.

För att målet inte skall skjutas bort från grundet har dock begränsningar

Rysk "trålare" raketmål



i vapenlasten måst sättas till övningsraketer eller enstaka stridsraketer. Målet avses i fortsättningen hållas öppet vissa perioder varje år så länge det håller sig "flytande". ■

Persson

☆☆ F13 har under årens lopp haft vissa uppmärksammade framgångar inom idrotten — speciellt kanske i skytte, och på senare år fått ett rykte som spridit sig långt utanför flygvapnets gränser. ☆☆☆

I fälttävlan- och skyttekretsar talar man med bävan om F13:s framfart på arenor och tävlingsplatser försvaret runt. Fälttävlare som kn P G Persson, flygteknikerna Arne Höög och Tryggve Johansson och fältflygaren Anders Hermansson har bla gått segrande ur lagstriden i FVM i sommarfälttävlan... fem år i följd.

Bland duktiga pistolskyttar märks 1:e verkmästaren Yngve Bosk, som bland sina meriter har SM i bankskjutning och som dessutom har deltagit i Sveriges militära landslag. På k-pist-sidan turas förvaltaren Birger Dolk, rustmästaren Paul Robertsson och flygteknikern Åke Abrahamsson om att på löpande band hemföra flygvapenmästerskap, midömästerskap och höga placeringar i SM.

Det är inte bara stampersonalen som har visat framfötterna inom idrotten. De värnpliktiga på förbandet har i hög grad bidragit till att flygvapenmästerskapstiteln i handboll (1970) och fotboll (1971) hemförts av F13. ■

Nilsson



Birger Dolk

Duktiga



Arne Höög

idrottare



Yngve Bosk

Sporrande prestations- pris

"ÅRETS BRÅVALLA FLYGARE"

Priset "Årets Bråvallaflygare" utdelades för första gången 1956 till dåvarande fältflygaren av 1:a graden **Rolf Lindqvist**. Han fick det "för sin personliga flygskicklighet som under en följd av år gjort honom svårslagen i jaktstrid. Denna färdighet i förening med god taktisk blick har givit de enheter, som letts av Lindqvist stora framgångar i luftstridsövningar. Genom sitt personliga uppträdande har Lindqvist varit ett föredöme för sina kamrater och bidragit till att skapa den

trivsel och goda anda som råder bland flottiljens fältflygare".

Det åtråvärda priset är uppsatt av Norrköpings Tidningar att utdelas till den flygförare vid Bråvalla flygflottilj, som såväl i luften som på marken visat prov på utmärkt föredöme.

Priset som består av en statyett utförd av konstnären **Elis Nordh** utdelas kalenderårsvis av en jury bestående av representanter för tidningen och flottiljen. Statyetten förvaras i flygande personalens ordersal och var och en som tilldelats priset erhåller en miniatyr av statyetten och F13:s plakett. Priset utdelas vid en ceremoni i samband med flottiljens julkaffe i stora matsalen.

Under årens lopp har följande Bråvallaflygare hedrats:

- 1956 Fältf 1. gr Rolf Lindqvist
- 1957 Lt Per-Olov Fogde
- 1958 Fältf 1. gr Stellan Olsson
- 1959 Lt Sven Enlund
- 1960 Lt Sture Hermann
- 1961 1. fältf Lennart Nordh
- 1962 Lt Max Karlberg
- 1963 1. fältf Börje Adolfsson
- 1964 1. fältf Lennart Sjöberg
- 1965 Lt Gösta Aronsson
- 1966 1. fältf Leif Kalmliden
- 1967 1. fältf Åke Bergvall
- 1968 1. fältf Bertil Andersson
- 1969 Kn Bernt-Olov Lansmark
- 1970 1. fältf Sune Malmström



foto: rune rydh

1971 års Bråvallaflygare blev kapten **Per Gunnar Persson** med följande motivering: Entusiasmerande ledarskap, taktiskt kunnande som för tjänsten framåt, gott kamratskap samt framträdande idrottsmannaskap. ■

Hemberg



foto: rune rydh

FLYGVapen-NYTT har gjort en rundfrågning bland personalen om hur man uppfattar sin arbetsplats. Uppgifterna efter namnet är befattning och anställningstid vid F13.

Namn, yrke, anställningstid	Trivs Du med F13 som arbetsplats?	Vad tycker Du är		Finns det demokrati på arbetsplatsen?
		mest positivt?	mest negativt?	
Ulla Andersson kontorsbiträde 3 år	Ja	Den fina kamratan.	Personalrum saknas.	Både ja och nej. Ganska stort medinflytande på arbetsmiljön – dock olika förmåner för manlig och kvinnlig personal.
Eva Svensson kokerska 28 år	Ja	Den trivsamma arbetsmiljön.	Ingen krontransport vid tidig arbetsstart. Speciellt önskvärt vintertid.	Är ganska väl orienterad och har tillräckliga möjligheter påverka arbetet.
Ulf Eriksson flygmontör 6 år	Ja	Kamratskapet och andan.	Specialisering av arbetsuppgifter. Tendens till tempoarbete.	Vissa steg i rätt riktning har gjorts, men mycket återstår att göra...
Allan Höög snickare 28 år	Ja	Den positiva andan hos all personal.	Brist på medel för nödvändiga reparationer och förbättringar.	Ja! Den har kommit mer och mer under senare år.
Thomas Ehne vpl flygplanmekaniker 8 mån	Ja, därför att jag arbetar under ansvar och har en meningsfull uppgift.	Trevlig stämning. Gott förhållande vpl-befäl.	Jobbet störs i vissa fall av hårt sliten materiel med mindre god funktion.	Gott medinflytande på de värnpliktigas arbetsförhållande på kompaniet. Möjlighet till medinflytande i flottiljnämnden faller oftast pga brist på medel...

★ ★ Ett av dagens slagord är "miljövård". Alla talar om det, men ganska få gör något åt det. Vid F13 har vi ända sedan flottiljen sattes upp haft förmånen att ha en man som inte pratar så mycket men utträttar desto mer. ★ ★ ★

Hans namn är Thore Österberg. Född och uppvuxen på Sörby gård vars ägor numera utgör huvuddelen av F13:s kaserneområde och flygfält. Österbergs kunskaper och känsla för området har under åren varit till stor nytta. Många kablar har räddats från grävmaskinernas huggtänder, försvunna fixpunkter och gömda dräneringsdiken och brun-

nar har återfunnits. Tillsammans med F13:s förste chef, Lage Thunberg, har han handgripligen skapat många av de nu befintliga planteringarna, bla den vackra allén.

Sedan den tiden har Thore Österberg värnat om sin miljö. I ur och skur, söndag som vardag, har han utan tanke på den egna bekvämligheten sett det som en självklar plikt att rycka in där det behövs — det kan ha gällt snöskottning av trappor, rensning av brunnar, ansning av träd och blomrätter. Allt detta har skett utan åthävor och på ett sätt som fått personalen att betrakta det som helt naturligt att flottiljområdet är välskött. Bättre uppskattning av sitt arbete kan man knappast få och det är med säkerhet också därför som Thore Österberg fått smeknamnet "Kompisen". ■

Tibell

"Kompisen" ansar miljön





Polen



**DIVERSE
BESÖK
FRÅN**



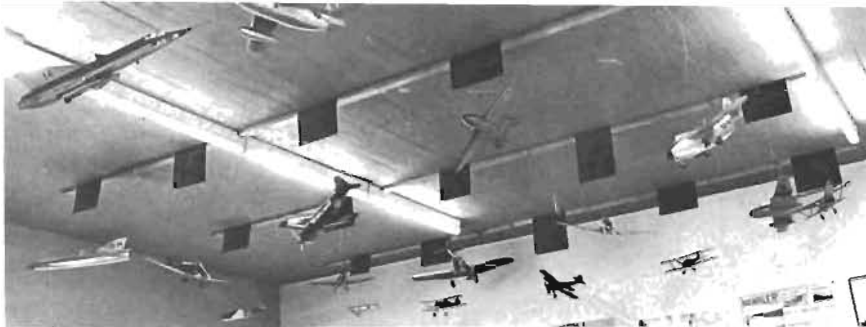
**NÄR
OCH
FJÄRRAN**



Finland



☆☆ När J 28:an kom till första divisionen på Bråvalla 1946 skulle dess tjänstbarhet prövas på många olika sätt, bl a under olika väderleksförhållanden och årstider. ☆☆☆



Modelljobb bidde jobb med modeller...

Divisionen baserades därför till olika baser. Stationsavdelningschefen, 1. verkmästaren **Sven Robach**, led av att se mekanikernas många gånger besvärliga arbete i regn och snö helt oskyddade sysselsatta med sina tillsynsarbeten.

Tanken föddes då att få till stånd något slags skydd eller tillsynstält, där mekanikerna kunde arbeta under drägligare förhållanden.

Vid divisionen fanns en furir, som var en mycket skicklig modellflygplanbyggare, **Rune Johansson**, numera yrkeslärare vid Norrköpings Yrkeskolor. Han fick uppdraget att tillverka en modell av J 28:an i skala 1:20. Kring denna tillverkades en modell av ett tillsynstält för fältbruk i samma skala.

Idén accepterades och vid CVM tillverkades ett tillsynstält i naturlig storlek. Tältet blev mycket uppskattat och följde J 28:an under hela dess tid vid flygvapnet.

Vi på första divisionen hade samtidigt fått en flygplansmodell att hänga i taket i divisionens ordersal.

tältet tillverkades. Men även om ett tillsynstält i naturlig storlek togs fram, blev detta inte accepterat såsom J 28-tältet, främst pga det nya flygplanets större höjd. Vi hade i alla fall fått ytterligare en modell av ett F 13-flygplan att hänga i ordersalens tak.

Vid denna tid tilldelades divisionen en värnpliktig, som även han var en skicklig modellbyggare, järnvägstjänstemannen **Göran Bergström**.

Med två modellbyggare vid divisionen vidtalades divisionschefen, kapten Ljung, att låta dessa båda tillverka modeller av de flygplan, som varit i tjänst vid F13. Kapten Ljung var mycket positiv och "fabrikationen" sattes igång.

För att få medel till material gjordes en insamling bland personalen. Den ena modellen efter den andra såg dagens ljus och fick sin plats i ordersalens tak.

Flottiljen förfogar nu över en modellsamling i skala 1:20, som visar vilka flygplan, som varit i

tjänst vid flottiljen allt från 40-talets P 1 och J 8 till dagen 35-Drake. Modellerna är mycket detaljrika och välgjorda och har förresten väckt uppmärksamhet utanför F13, bl a på utställningar i Stockholm och Malmö.

Att de är värdefulla förstås av att de, före överlämnandet till flottiljen i slutet av 50-talet, var försäkrade för 10.000 kr.

Mången gammal förare och mekaniker har sett modellerna och erinrat sig (när de tjänstgjorde på den ena eller andra flygplantypen) minnen, som man sett värma långt in i hjärtat.

Hela samlingen består av följande flygplantyper med flygvapnets beteckningar. Vid modellerna finns dessutom angivet data om förebilderna.

P 1 Spar-	SK 15	J 28 A
manjagaren	SK 16	J 28 C
J 8	J 11	J 29 (prototyp)
SK 11	J 22	J 29 (seriefpl)
SK 12	B 5	J 35 A
SK 14	B 17 B	J 35 F

Summa 17 modeller. ■

Robach/Hemberg

Inspirerad av framgången med J 28-tältet föddes givetvis tanken på ett liknande tält för J 29:an, när flottiljen tillfördes denna typ hösten 1951. En modell på flygplanet samt

Datorstyrd ÖKC

☆☆ På Bråvalla byggs för närvarande en ny byggnad avsedd för personal och materiel för ledning av flygtrafiken i Östergötlands och Södermanlands områden. ☆☆☆

Kontrollcentralen är avsedd att leda både den civila och militära flygtrafiken och kommer att vara i tjänst dygnet runt. Ca 30 trafikledare kommer då att erfordras.

Under de första åren från och med igångsättandet under mitten av 1973 kommer dock centralen endast att vara igång under militär flygövningstid.

Den till stor del datorstyrda centralen torde bli den mest moderna flygtrafikledningsanläggningen i Norden och bland de modernaste i Europa. ■

Hemberg

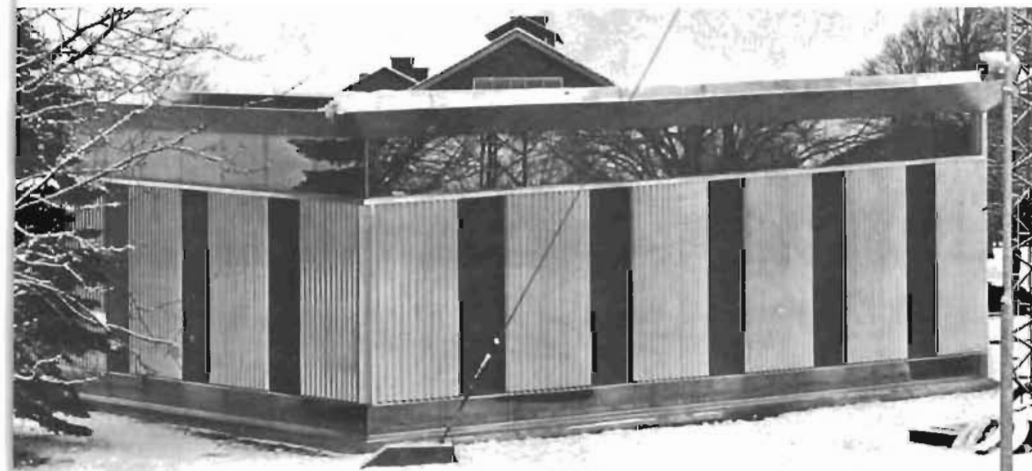


foto denna sida: rune rydh

Vid F13:s traditionella julkaffe hör det till att PV-off (personalvårdsofficeren) skall ordna artister av toppklass, men vilka artister som kommer – ja, se det skall vara en topphemlighet in i det sista. Här är en del hemliga kändisar som trissat upp Bråvalla-trivseln till toppnivå vid olika julkaffekoppstillfällen. (Foto: Rune Rydh)

Brita Berg 1966



Monica Zetterlund 1967



Lill-Babs 1966



KUL i JUL

Bråvalla Super Sonic Band 1971





foto: rune rydh

Härmed avslutar F 13 sin förbandspresentation och önskar läsekretsen glatt:



**"SLEEP TIGHT TONIGHT
YOUR AIR FORCE IS AWAKE."**

UNGDOM OCH FÖRSVAR

Ungdomen och försvaret var huvudtemat vid Folk och Försvars rikskonferens i Storlien i februari. Representanter för Centerns, Folkpartiets, Moderaternas och det Socialdemokratiska ungdomsförbundet redogjorde alla för sina inställningar i försvarsfrågan och svarade sedan på frågor från de övriga konferensdeltagarna. — En konferensdag ägnades också åt värnplikts- och personalvårdsfrågor med ungdomsförbundens representanter som utfrågare och ÖB och en rad andra företrädare för totalförsvarsmyndigheterna som svarare. — Konferensprogrammet upptog vidare föredragning och diskussion om försvarsutredningens betänkande, ett anförande om svensk säkerhetspolitik av försvarsminister Sven Andersson och estraddebatt om europeiska samarbets- och säkerhetsproblem. — Ur statsrådets tal kan följande citeras: — Neutralitetspolitiken måste — för att ge trovärdighet åt vår neutralitetsvilja — i dagens läge stödjas av ett förhållandevis starkt försvar. En isolerad svensk nedrustning skulle skapa osäkerhet om våra politiska avsikter och någon sådan nedrustning är icke aktuell. Vi fäster emellertid förhoppningar vid de senaste årens utrikes- och säkerhetspolitiska utveckling i Europa. Relationerna mellan supermakterna och deras allierade har delvis ändrat karaktär.

— 1970 års försvarsutredning har i sina förslag utgått ifrån att vi under de närmaste åren skall våga hålla tillbaka försvarsutgifterna, så att de i stort sett bibehåller nuvarande nivå. Som motiv anges både det statsfinansiella läget och den europeiska utvecklingen. Man menar att vi med en sådan politik bör kunna avvakta den säkerhetspolitiska utvecklingen i Europa och fortsätta planeringen för handlingsfrihet i olika lägen. Flera partier inom försvarsutredningen är i det närmaste eniga om detta synsätt.

— Vid allmänna försvarsföreningens symposium erinrade jag om, att försvarsutredningen pekat på en del områden där det torde vara möjligt att **reducera målsättningen** och därmed kostnaderna. På materielområdet berörs däri främst 37-programmet. I den av ÖB kallade M1-nivån kräver detta program nära 4,5 miljarder under 5-årsperioden. Av detta avser 1,5 miljarder periodens kostnader för systemet JA 37. Försvarsutredningen har emellertid studerat alternativa leveransplaner för "Viggen." Genom **reduktioner** betr. antal, i kombination med viss senareläggning, torde det vara möjligt att minska periodens kostnader för flygplan 37 med några 100-tal miljoner kr.

— Jag har ofta ställts inför frågan om vår försvarspolitik styrs av hänsyn till industriintressen och sysselsättning. Mitt svar har alltid varit nej. Avgörande för våra beslut i försvarsfrågor är den internationella situationen och vår bedömning av framtida krigsriser. Industriintressena kommer in i bilden när det gäller att hävda vår neutralitetspolitik. Avgörande för våra möjligheter att föra en självständig neutralitetspolitik är att vi i stort sett kan vara oberoende vid anskaffning av försvarsmateriel. Vår försvarsindustri internationellt sett höga standard ökar trovärdigheten i vår deklarerade utrikespolitik. Det är i dessa förhållanden vårt sk militärindustriella komplex har sin förankring. Vår försvarsindustri skall således ses som ett komplement till vår försvarspolitik och inte som ett styrande element. ■